Anbefalinger fra den nationale høring den 29. september 2025 om relevante modtræk til tech-giganternes magt over samfundet

Tech-giganterne har givet os en masse nyttig og vigtig IT-teknologi, som har været til stor gavn for mennesker, virksomheder og samfund. Men de har også opnået en magt, der gennemtrænger hele samfundet – fra vores digitale infrastruktur til den information, vi modtager, de fællesskaber, vi indgår i, og de rettigheder, der beskytter vores indhold. Denne koncentration af magt – og en adfærd, der nu udelukkende er drevet af kommercielle interesser – kan true både demokrati, sammenhængskraft og borgernes trivsel.

Særligt børn og unge rammes, når platforme bevidst udnytter psykologiske mekanismer til at gøre dem afhængige, eller når de eksponeres for skadeligt indhold. Men også hele samfundets mentale sundhed og demokratiske debat er under pres, når misinformation og polarisering overskygger fakta og fællesskab.

Som samfund har vi været for afventende trods gentagne advarsler fra eksperter. Og trods stærk EU-regulering er håndhævelsen utilstrækkelig og langsommelig og virker ikke præventiv nok. Udrulningen af AI sker samtidigt i så hæsblæsende et tempo, at det ikke er ledsaget af nogen form for vurdering af sikkerhed, forbrugerbeskyttelse eller vurdering af konsekvenserne. Derfor mener flere eksperter, at vi ikke kan vente længere med at handle.

Foreningen Digitalt Kompas inviterede derfor i samarbejde med JP/Politikens Hus den 29. september 2025 en række af de dygtigste både danske og udenlandske eksperter ved en høring på Nationalmuseet: Margrethe Vestager, Christel Schaldemose, Stig Ørskov, Dan Shefet, Hans Franke, Karen Rønde, Peter Christian Bech-Nielsen, Mikkel Flyverbom og David T. Madsen.

De gav nogle meget konkrete anbefalinger til, hvordan både Danmark og EU kan skride til handling nu og begrænse tech-giganternes magt og styrke samfund, demokrati, retssikkerhed og børns trivsel.

De mest presserende udfordringer kan ifølge eksperterne opsummeres til overvejende fire problemstillinger:

1) Samfundets digitale infrastruktur

Tech-giganterne kontrollerer nu vores helt centrale kommunikations- og handelsplatforme, som hele samfundet er afhængigt af. Samtidigt er tech-cheferne gået i tæt alliance med en amerikansk præsident, der har udtrykt fjendtlige intentioner overfor Rigsfællesskabet ved at true med at overtage Grønland og herudover har pålagt EU høje toldsatser. Samme bekymringer gælder kinesiske tech-virksomheder som TikTok og Huawei, der kan være delvist underlagt den kinesiske stat. Det efterlader Danmark uden demokratisk kontrol med den amerikanske og kinesiske rygrad i vores digitale infrastruktur og derfor i en yderst sårbar situation.

De monopollignende strukturer sætter samtidigt den sunde konkurrence ud af kraft og gør det meget vanskeligt for spirende alternative teknologier at blive udviklet i Danmark og Europa.

2) Misinformation og polarisering

Platformenes algoritmer fremmer indhold, der vækker stærke følelser såsom had, væmmelse, ydmygelse, latter, skræk, livsfarlige situationer, selvskade, selvmord, vold og seksualiseret indhold. Det kan øge spredningen af misinformation, deep fakes, hadtale, skræmmende og skadeligt indhold og skabe øget polarisering i befolkningen.

Techgiganterne har samtidigt intet ansvar for det, de publicerer på trods af, at algoritmerne opfører sig som en slags redaktører, der fremmer særligt indhold. Nogle, såsom X, har ligefrem en chef, der åbent politiserer på platformen og fremmer indhold, der understøtter hans ideologiske ståsted.

Omvendt *har* de traditionelle medier et ansvar for det, de publicerer. De er forpligtet til at tjekke fakta og fortælle sandheden, være balancerede, afsløre magtmisbrug og overholde etiske standarder. Men disses forretningsmodel er blevet så undermineret af techgiganternes data-drevne annoncer, at mange nu er truede på deres eksistens. Særligt de unge får nu primært deres nyheder fra sociale medier og beskedtjenester. Konsekvensen kan blive en generel svækkelse af kvaliteten af nyheder og vigtig samfundsinformation og dermed af den demokratiske debat. Det kan også være en offentlighed, der får mindre tillid til de fakta, de bliver præsenteret for.

3) Trivsel – især for børn og unge

Platformene er nøje designet til at fastholde unges og børns opmærksomhed og øge afhængighed, hvilket kan føre til stress og mistrivsel. Det kan også skade deres evne til at lege, lære, koncentrere sig, udvikle sig motorisk og socialisere.

Algoritmerne eksponerer dem også for skadeligt indhold såsom uhensigtsmæssige kropsidealer, mobning, hadtale, hævnporno og ekstrem vold uden tilstrækkelige filtre. Samtidigt har vi ingen indsigt i hverken tech-giganternes høst af data fra børn og unge eller deres algoritmer.

4) Tyveri og ulovlig brug af rettighedsbeskyttet indhold

Tech-giganterne anvender nyhedsmediers og kunstneres indhold - ofte uden tilladelse og uden rimelig kompensation – både når de distribuerer nyhedsartikler, og når de træner AI på værker uden samtykke.

Det udhuler ophavsretten og svækker det økonomiske grundlag for journalistik og kreative erhverv.

Forhandlingsbalancen er skæv, da platformene ensidigt fastsætter vilkårene, mens mindre aktører står uden reelle indflydelsesmuligheder. Og AI kommer kun til at forstærke denne udvikling.

Her er en opsummering af de konkrete forslag, eksperterne kom med på høringen for at løse ovenstående problemstillinger.

1) Samfundets digitale infrastruktur

1. **Digital magtudredning** – Vi skal udskifte den nuværende infrastruktur fra USA og Kina med europæisk infrastruktur baseret på europæiske værdier. Derfor skal staten hurtigst muligt sætte gang i en grundig kortlægning af ejerskab og kontrol med vores digitale infrastruktur i Danmark.

2. **Europæisk infrastruktur / ny industripolitik** – Vi skal igangsætte en koordineret industripolitisk indsats – måske et offentligt/privat samarbejde - for at bygge en europæisk digital infrastruktur baseret på vores værdier.

3. **Offentlig afkobling/køb europæisk** – For at afkoble hurtigst muligt skal den offentlige sektor og offentligt ejede virksomheder gå foran og begynde afkoblingen af anvendelse af teknologi fra USA/Kina. Private virksomheder skal også opfordres til ikke at reklamere på sociale medier og søgemaskiner fra USA/Kina.

2) Misinformation og polarisering

1. **Støt traditionelle medier** – Som bolværk mod fake news og polarisering skal traditionelle mediers overlevelse sikres: Man kan gøre abonnementer fradrags-berettigede, så de bliver billigere. Staten kunne yde mere direkte statsstøtte. Og unge kunne i en periode få gratis medieabonnementer, så de får et alternativ til sociale mediers nyheder.

2. **Platformsansvar** – Man kan gøre sociale medier mere ansvarlige for det indhold, de publicerer, ved at stramme reglerne i EU´s direktiv DSA.

3. **Individuelt ansvar** – EU-parlamentet vil ikke gøre det, men Danmark kunne gå foran og kræve, at man *her i landet* skal identificere sig, når man ytrer sig på sociale medier, så man kan holdes ansvarlig for sine ytringer og forhindrer bots i at få adgang til at sprede had og misinformation.

4. **Algoritmeåbenhed** – Kræve og håndhæve transparens om de algoritmer, der styrer vores informationsstrømme.

3) Trivsel – især for børn og unge

1. **Aldersgrænse** – Indfør minimumsalder for unges adgang til sociale medier.
2. **Datahøst** – Det skal være totalt forbudt at høste data fra børn og unge under 18 fra både sociale medier, onlinespil, søgemaskiner, youtube, netflix etc.
3. **Algoritmeforbud** – Tech-giganterne skal tvinges til at give fuld indsigt i deres afhængighedsskabende fastholdelsesalgoritmer og disse algoritmer skal forbydes.
4. **Skab alternative aktiviteter** – Gør fritidsaktiviteter som sport, spejder, dans, hobbies, musikundervisning og andre analoge hobbies gratis for unge at deltage i, så de igen kan mødes i fysiske fællesskaber.

4) Rettigheder til vores indhold

1. **EU-licensmodel** – Der skal indføres en licensmodel for de sociale medier og søgemaskiner efter samme model, som gælder for finansielle virksomheder, medicinalfirmaer, luftselskaber o.a. med et indbygget krav om at overholde europæisk lovgivning. Gør de ikke det, kan licensen tages fra dem.
2. **Krav om obligatorisk voldgift** – Bindende modeller for fair betaling til rettigheds-havere efter australsk forbillede, der tvinger tech-firmaerne til at betale for rettighedsbeskyttet indhold.
3. **Formodningsregel** – Platforme skal bevise, at de ikke har brugt ophavsretligt indhold i AI-træning, i stedet for at rettighedshaverne skal bevise, at de har.
4. **Lettere adgang til data** – Det skal indføres en absolut ret for borgere til at få udleveret deres data og få slettet deres data. Der skal skabes en simpel indgang til processen, som alle kender og har adgang til.

Som bilag vedlægges udskrift af eksperternes specifikke præsentationer, hvor alle eksperternes forslag fremgår mere uddybet og i den konkrete form, de er fremsat, ligesom det også fremgår, hvem der stiller hvilke forslag, samt baggrunden for disse. Alle eksperterne stiller sig hver især til rådighed for en nærmere uddybning.

København den 21. oktober 2025

Foreningen Digitalt Kompas ved:

Thomas Breinholt,
Bestyrelsesformand